

A korántsem felhőtlen lokális állapotok humoros ábrázolása jellemzi a 2000-es rendezői bemutatkozást is. A dokumentarista filmnyelvi megoldásokat használó, nálunk eddig be nem mutatott *La moitié gauche du frigo (A hűtő bal oldala)* a pályakezdés és munkanélküliség problémáját járja körül, felvilágosítva Falardeau világpolitikai érdeklődését is. Christophe, a hajdani egyetemi évfolyam mérnök reménysége kihívásokkal teli, jól fizető állást szeretne találni, a munkakeresés folyamatát pedig a balos lendületű dokufilmes szobatárs rögzíti. Falardeau debütfilmje az ezredfordulón sokadik reneszánszát élő mockumentary eszköztárát használva alapvetően komikus fénytörésben járja körül a nagyon is valós problémát, miközben a filmkészítésből is viccet farag. Christophe a különféle HR-osztályok útvesztőjében bolyongva egy idő után bármit elvállalna, amit a marxista elveire büszke, de a szülei pénzéből élő és filmező Stéphane folyamatosan nehezít. Christophe csak a lakbért szeretné kifizetni, ezért egyre kevésbé türelmes az olyan érvekkel szemben, hogy a globális kapitalizmus romba dönti a bolygót. Az elhúzó állásva-

dászat, a mélyülő véleménykülönbségek és a kamera állandó jelenléte miatt természetesen a két szobatárs barátsága is megromlik. Christophe egyre inkább úgy érzi, a készülő film hátráltatja a munkakeresését és Stéphane egyszerűen kihasználja. Falardeau így egyszerre mesél az egyetemről kikerülő fiatalok irreális céljairól, a kínzó jövedelmi egyenlőtlenségekről és úgy általában a kapitalizmus embertelenségéről, illetve a két jóbarát keserű eltávolodásáról.

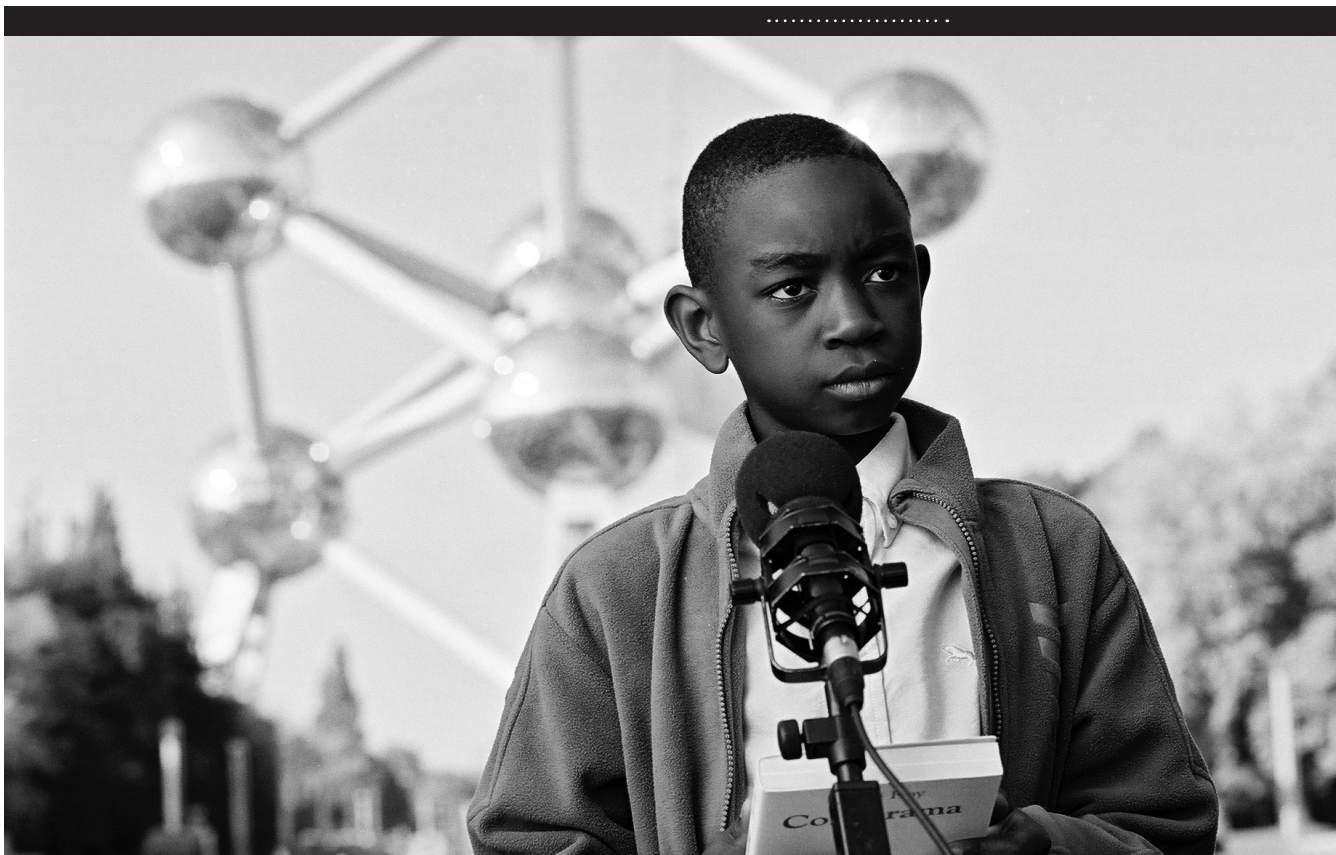
A rendező második filmje, a belga-francia-kanadai koprodukcióban készült *Congorama* hasonló alapállásból indul, a lassan kibomló családi drámát az afrikai gyarmatosítás öröksége és a nagyvállalati kapzsiság egészítik ki. A Falardeau jegyezte történet hőse ismét egy mérnök, az apja egykori kapcsolataiból élő belga Michel, aki önmagára a nagy áttörés előtt álló feltalálóként tekint. Az agyvérzésen átesett idős férfi egy nap megosztja vele a régi családi titkot, Michelt valójában örökre fogadták. A gyökereit kutatva így jut el Brüsszelből az álmos kanadai kisvárosba, ahol

véletlenül megismerkedik Louis-val, aki szintén különös apai örökséggel birkózik. A két férfi élete egy szerencsétlen baleset miatt fonódik össze, ami miatt kénytelenek szembenézni a saját múltjukkal és a jelenlegi helyzetükkel is. Az elsősorban a két főszereplőre fókuszáló Falardeau ezúttal is biztos kézzel adagolja a poénokat és a fordulatokat, miközben az afrikai szál és a gyarmati kizsákmányolás folyamatos szerepeltetésével finoman utal a kényelmetlen múlttal való szembenézés kollektív fontosságára is. A kanadai kisvárosba érkező Michel törvényszerű idegenségén keresztül a *Congorama* persze elsősorban a kulturális identitás kereséséről szól, amire nyilvánvalóan a francia nyelvterülettől távol élő québecois közönség rezonálhat a legjobban.

Falardeau ötödik nagyjátékfilmje, a már említett Oscar-jelölését követő első angol nyelvű produkciója hasonló problémákat vet fel, egészen más irányokból. A 2013-as *Szudán elveszett fiai (The good lie)* már csak azért is fontos, mert nagyfokú empátiával és humorral, azaz kimondottan közönség-

„A lokális kérdések egyetemes érvényűvé válnak”

Congorama
– Arnaud Mouithys

barát módon foglalkozik az amerikai stúdiófilmekben csak elvétve felbukkanó fekete-afrikai menekültválsággal. Az évtizedek óta tartó, folyamatosan kiújuló dél-szudáni polgárháborúban több mint kétmillióan haltak meg és nagyjából négy millióan menekültek el az országból. A véres konfliktus, illetve a Kenya távoli vidékein felhúzott hatalmas menekülttáborok csak nagyon ritkán érik el a hírszerkesztők ingerküszöbét. Hiába zajlott le pontosan ugyanaz a forgatókönyv, mint Szíria esetében, a milliányi „migráns” nem a határaink felé indult, így a világ szerencsésebb felén csak keveseknek mondanak bármit Dadaab vagy Kakuma helységnevei. A *Szudán elveszett fiai* néhány Amerikába távozó, ott új életet kezdő menekült sorsán keresztül nemcsak a menekülttáborok hétköznapijait, de a más kultúrába beilleszkedés univerzális konfliktusát is képes közel hozni a nézőhöz. A Reese Witherspoon húzónevével megerősített, afrikai gyökerű színesekkel elmesélt történetben a szudáni menekültek nézőpontjából csodálkozhatunk rá a nyugati

világra, ami kiváló azonosulási pontot jelent. Hogy Falardeau filmje miért nem kavart nagyobb hullámokat, annak talán az alpanyag körüli szerzői jogi csatározások és a súlyos témával szembeni nézői idegenkedés lehet az oka.

A traumák feldolgozása és a gyermeki szemszög köszön vissza a hetvenes évek látszólagos kertvárosi idilljében játszódó harmadik rendezés, a 2008-as *Nem én voltam, esküszöm!* (*C'est pas moi, je le jure!*) esetében is. A film tíz éves főhőse, Léon nagyon rossz gyerek, kimondottan élénk képzelőerővel és bátorsággal. A hajmeresztő csínytevések mögött azonban gyorsan felsejlik a szülők rossz házassága és kommunikációképtelensége, ami ellen a fiú a maga sajátos eszközeivel lázad. Léont csak a hasonlóan nehéz családi háttérű Léa érti meg, akivel hamarosan szoros dacsövetséget kötnek és együtt szállnak szembe az ellenséges világgal. Távolról akár Wes Anderson *Holdfény királysága* is eszünkbe juthat, ebben az esetben azonban sokkal sötétebb a dráma és a család széthullása is elkerül-

hetetlen. A *Nem én voltam, esküszöm!* mindennek ellenére mégsem mond le a hőseiről, inkább kíváncsisággal és megértéssel fordul feléjük. Ennek sajátos rendezői eszköze, hogy a narráció mellett a hangsúlyos dramaturgiai pontokon Léon gyakran áttöri a negyedik falat és egyenesen a szemünkbe nézve intézi hozzánk a szavait. A fiút alakító Antoine L'Écuyer telitalálat a szerepre, talán, ha a film nem francia nyelvű, nemcsak a fesztiválok közönsége találkozhattott volna vele.

A következő film, az eddigi legnagyobb sikert jelentő *Lazhar tanár úr* szintén a gyermeki nézőpontból közelít a traumákhoz, de ebben az esetben egy Algériából menekült tanár segíti a hatodikos osztályt. A tanárnőjük öngyilkossága miatt megüresedett állásra jelentkező Bashir Lazhar az óhazájában maga is súlyos veszteségeket élt át. Az eltérő nevelési elveket valló új tanár és a halállal először szembesülő tízéves diákok lassú egymásra találását Falardeau rendkívül érzékenyen követi. Az egyszerű drámából készült *Lazhar tanár úr* egyszerre lesz egy gyászoló férfi árnyalt

„Nem a határaink felé indult”

(Lazhar tanár úr – Mohamed Fellag)

portréja, illetve a tanár-diák viszonyról szóló elmélkedés, ami nagyon bölcsen nem próbál kész válaszokkal szolgálni, inkább fontos kérdéseket tesz fel. A rendező ezúttal is tökéletesen választotta ki a szereplőket, ami kulcsfontosságú a film hatása szempontjából. A gyerekszereplők közül kiemelkedik az ígéretes színésznői karrier előtt álló Sophie Nélisse, míg a címszerepet Falardeau egy algériai komikusra bízta. A Fellag művésznevű Mohamed Fellag az őt ért támadások miatt korábban maga is kénytelen volt elhagyni a hazáját, de minden más tekintetben is érzékeny átéléssel kelti életre a címszereplő tanárt.

Falardeau második angol nyelvű munkája, a 2016-os *Ütésálló* (*Chuck/The Bleeder*) csak látszólag kanyarodik el az addigi alkotói motívumoktól és témáktól. A *Rocky* ihletőjeként is ismert New Jersey-i bokszoló, Chuck Wepner hullámvölgyekkel és csúcsokkal tarkított életét feldolgozó film valahol fél úton helyezkedik el a *Dühöngő bika*, a *Nagymenők* és a *Szombat esti láz* között. Falardeau sorra pipálja ki a kötelező sportfilmes kliséket, ám szerencsére sokkal több időt töltünk a ringen kívül, Chuck Wepner saját világában. A világbajnoki cím közelébe jutó, majd a Muhammad Ali elleni meccset derekasan végigküzdő vidéki proli bokszoló képtelen megfelelően kezelni a hirtelen rászakadó hírnevet. A férfi különösen az után részegedik meg önmagától, hogy a történetét felhasználva Stallone Os-

„Egy letűnt kor maradványa”

(Egy évem Salingerrel – Margaret Qualley)

carokat söpör be a *Rocky*ért. A kisváros kiskirályaként viselkedő Chuck találkozik is a sztárral, majd lehetőséget kap a folytatásban való szereplésre. Chuck azonban a túltengő önbizalma és elhatalmasodó drogfüggősége miatt elrontja a meghallgatásokat. Később cirkuszi látványossággá fokozza le magát és végül némi kokain birtoklásáért börtönbe is kerül.

Az *Ütésálló* nemcsak a hetvenes évek diszkós-barkós korhangulatát és a *Rocky* születésének hátterét festi fel élénk színekkel, de a szeretnivaló karakter önsorsrontó drámáját is hatásosan meséli el. Falardeau most is nagy hangsúlyt fektet a személyes háttér bemutatására, fokozatosan széthulló családdal, régi sérelmekkel, különös barátokkal és beilleszkedési problémákkal. A film legnagyobb dobása egyértelműen a remek szereplőgárdája, a kisebb szerepekben is olyan nevekkel, mint Elizabeth Moss, Naomi Watts, Ron Perlman vagy a standup felől ismert Jim Gaffigan. A címszerepben pedig az a Liev Schreiber brillírozik, aki külsőre ugyan egyáltalán nem hasonlít az igazi Wepnerre, mégis gond nélkül elhisszük neki, hogy egy olyan keményfejű bunyós, akinek minden ámokfutása ellenére azért helyén van szíve.

Mindezek fényében némileg meglepő fordulat, hogy Falardeau nyolcadik játékfilmje, az *Egy évem Salingerrel* (*My Salinger Year*) szinte teljesen zárójelzi a szűkebb családi és a szélesebb társa-

dalmi problémák iránti érzékenységet. A Joanna Rakoff azonos címet viselő, ön-életrajzi ihletésű regényéből készült film hibátlanul mondja fel a Jerry Salinger kiadójánál elhelyezkedő fiatal lány kreatív eszmélését, csak épp maga a sztori tűnik kissé porosnak ezekben a több fronton is forrongó években. A privilegizált helyzetben lévő lánynak azt kell eldöntenie, az egyik legnagyobb presztízsű kiadóban dolgozzon együtt többek között Salingerrel, vagy a nagy hírű New Yorker magazinba írjon verseket. Ez a történet ma pontosan úgy idézi meg a régi iskolát, ahogyan a filmbeli könyvkiadó hangszílyosan számítógégmentes irodája is egy letűnt kor maradványa. Mindez persze legalább annyira dicséret, mint kritika, hiszen Falardeau filmje éppen ezért remek menekülést is jelenthet azoknak, akik egy-két órára visszavágnának azokba az időkbe, mikor még inkább az effajta dilemmák voltak a középpontban.

Falardeau biztos kézzel kelti életre a kilencvenes évek New York-i hangulatait, illetve a konzervatív alapelveit követő kiadó sajtós világát, de a feszültséget pumpáló drámát ő sem mindig találja a történetben. Sigourney Weaver laza eleganciával hozza a könyvkiadást szívügyének tekintő igazgatót, az egész alapszituáció mégis *Az Ördög Praddát visel* jól fésültebb, kedvesebb, könyvmolyokra szabott utánérzését kelti. Az *Egy évem Salingerrel* mindezek ellenére kiváló ízléssel, magabiztos profizmussal levezényelt adaptáció, ami nemcsak az amerikai irodalom rajongóinak okozhat kellemes perceket. Falardeau ezúttal ugyan egy elefántcsonttoronyos mikrovilágot alkotva elfordult a problémás hőseitől és a markánsabb társadalmi-politikai kritikától, a megvalósítás színvonalára most sem lehet panasz. Québec filmiparára csak az ezredfordulót követően kezdte megkapni a rég megérdemelt figyelmet. Ha francia-kanadai rendezőkre gondolunk, Denis Villeneuve, Jean-Marc Vallée vagy Xavier Dolan mellett Philippe Falardeau munkáira is érdemes figyelni.

EGY ÉVEM SALINGERREL (My Salinger Year) - kanadai, 2020. Rendezte: **Philippe Falardeau**. Írta: **Joanne Rakoff** könyvéből **Philippe Falardeau**. Kép: **Sara Mishara**. Zene: **Martin Léon**. Szereplők: **Margaret Qualley** (Joanne), **Sigourney Weaver** (Margaret), **Douglas Booth** (Don), **Séana Kerlake** (Jenny). Gyártó: **Parallel Film Productions / micro_scope**. Forgalmazó: **ADS Film Kft. Feliratos**. 101 perc.